СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.
ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 257. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 4-го листопаду 1937. VOL. XLV. No. 257. Jersey City, N. J., Thursday, November 4, 1937. THREE CENTS

ПРИСУД У СПРАВІ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА

ВАШИНГТОН. — Яке не булоб поступовання іміґранта щодо зміни його американського громадянства, то це не може відноситись до його малолітніх дітей, якщо вони родилися в Злучених Державах. Їх американське громадянство остається в такім випадку ненарушене. Так рішив Дженінґс Бейлі, суддя окружного суду в Дистрикті Колюмбія.

Подвійне громадянство.

В данім рішенні йшло про Марію Елизабету Еґл, яку хочуть депортувати з Америки. Вона родилася в Злучених Державах 1907 р. її родичі були вже в 1906 р. натуралізованими громадянами. А як Марія мала 4 роки, її забрали родичі до Швеції, куди вони повернулись і де стали, згідно з законом і договором між Злученими Державами і Швецією, наново шведськими громадянами. Тепер оборона Марії Еґл опиралася на тім, що коли вона прибула до Злучених Держав, то не можна її депортувати на підставі того, що її родичі стали наново шведськими громадянами, бо тоді, коли це сталося, вона була малолітна. Тому вона надалі є американською громадянкою. На тім становищі станув теж суддя. Департамент стейту буде тепер апелювати в цій справі до Найвищого Суду. Він боїться, що коли те рішення буде законне, то зголоситься велике число людей у ріжних краях, що вважатимуть себе громадянами Злучених Держав і будуть домагатись опіки.

Це важне і для українців.

Це є відомою річю, що в старім краю є багато українців, які родилися в Злучених Державах, а яких родичі забрали колись із собою, вертаючися з Америки до краю, коли вони були маленькими дітьми. Отсі громадяни моглиб тепер домагатись у певних випадках охорони перед окупантськими владами на українських землях, або домагатися, щоб їх забрали до Злучених Держав.

АДВ. Є. ЯРЕМА НАНОВО ВИБРАНИЙ ЕСЕМБЛИМЕНОМ.

НЮ ЙОРК. — Адвокат Степан Ярема, що кандидував третій раз на посла до нюйорської леґіслятури з осьмої округи в Менгетені, вибраний знову есемблименом, одержавши понад 8,000 голосів.

ЛЯ ҐВАРДІЯ ВИЙШОВ ПЕРЕМОЖЦЕМ.

НЮ ЙОРК. — Як того можна було надіятись, Ля Ґвардія переміг і вибраний наново посадником міста. Переміг теж майже цілий його „тикет", включно з Томасом Дюі, якого вибрано окружним прокуратором нюйорського повіту. Цю перемогу завдячують головно надзвичайно сильній кампанії радикальних елементів і нюйорській пресі.

МАГОНІ ПРИНЯВ ПРОГРУ З УСМІХОМ.

НЮ ЙОРК. — Суддя Магоні, демократичний кандидат на посадника Ню Йорку, не ждав на вислід рахунку голосів, а таки зараз по замкненні голосування виготовив ґратуляційну телеґраму з бажаннями для Ля Ґвардії. Телеґраму вислано в годині 9 вечором.

Що означає ця проґра?

Магоні заявив, що він не жалує, що кандидував і програв. Подякував соткам тисяч, що віддали на нього голоси. І заявив: „Я далі при усміху". Та вияснив, що, на його думку, вислід виборів вказує на те, що більшість не є задоволена з ліберальної, поступової фільософії, а хоче чогось більшого. І тому промовляла до цеї більшости більше — фільософія радикальних елементів.

ВІНДЗОР БУДЕ ПРОМОВЛЯТИ ЧЕРЕЗ РАДІО.

НЮ ЙОРК. — Бувший англійський король, а тепер князь Віндзор, прибувши до Злучених Держав, виголосить 12. листопаду промову через радіо. Буде це перший того роду публичний виступ Віндзора від часу, коли він виголосив через радіо свою промову в Лондоні і заявив, що зрікається престола з любови до жінки, без якої не може жити і працювати.

ТАКИ СВІТ ПРЯМУЄ ДО ВІЙНИ.

НЮ ЙОРК. — Такої думки є великий англійський письменник Бернард Шов, що говорив на ту тему через радіо. Причиною воєн був невідповідний розділ праці й багатство. Це нещастя, казав Шов, далі триває. І держави не роблять нічого такого, щоб можна сказати, що „приводять свою хату до порядку". А тому і нова війна — за плечима.

ВИВЛАСНЮЮТЬ БЕЗ ВІДШКОДУВАННЯ.

МЕКСИКО СИТІ. — Президент держави видав розпорядок про конфіскату земель великих землевласників, якими є головно американці й англійці. Землю забирають і не платять за це відшкодування. А суддя рішає, що все діється по законному. Уряд потішає, що заплатить відшкодування, але — пізніше.

НЕ СТАЛО ТЕРПЦЮ!

Іволд Петерсен у Піорії, Ілл., аж 22 рази дзвонив телефоном, щоб поговорити зо своєю дівчиною, і за кожним разом платив даром 5 центів, бо телефоністка його зле получувала. А коли потім не хотіла ще звернути йому витрачених грошей, він ухопив телефонічну будку, вирвав її, виніс на вулицю і почав її розбивати, щоб дістати назад свої гроші. Та поліцай не хотів Петерсона зрозуміти й арештував його.

СОВЄТСЬКІ СЦИЗОРИКИ.

Совєтська фабрика ножів у Кірові випустила недавно сцизорики по ціні 15 рублів за штуку. Високу ціну „Красная Ґазета" пояснює тим, що хоч денна продукція фабрики дає 200—300 штук, то тільки 10—15 штук надається до вжитку, а решта підочого та йде на шмельц.

КАСПІЙСЬКЕ МОРЕ ВИСИХАЄ.

Сто літ тому завважили, що позем Каспійського моря внаслідок сильного парування води постійно обнижується, хоч до нього впадає аж 300 рік. Цього року позем води обнизився на дальших 45 цм.

МЕТЕОР.

В околиці Казані (Росія) впав метеор у супроводі гуку, що тревав чотири мінути. Один відломок метеору ваги 54 кґ., що зарився півтора метра в землю, добули.

УБИСТВО В СИХОВІ.

В Сихові денний зарібник Станислав Клодніцкі стрілив до Івана Шидловського, господаря в Сихові, та зранив тяжко його в голову. Шидловський підозрівав Клодніцкого в крадіжах. По замаху Клодніцкі втік до міста, але його схопили. Стан Шидловського тяжкий.

ПЕРЕЙШОВ НА ЖИДІВСЬКЕ.

В Ковлі велике враження викликала справа Стефана Харкевича, який перейшов у Кракові на жидівську віру, щоб оженитися з Хавою Ґінцбурґ, мешканкою містечка Ратне.

СМЕРТЬ ПОЛІЦАЯ І БАНДИТА.

У Кракові на вул. Черяковській прийшли два поліцаї, щоб арешувати ошуканця, що там мешкав. Його не застали, а був у мешканні підозрілий осібняк без документів. Поліції він сказав, що зветься Бренер і торгує худобою. Поліцаї відвели підозрілого до поліційного комісаріяту. Перед будинком комісаріяту арештований виняв із кишені револьвер і пострілив обох поліцаїв. Один із них, Станислав Копачиньскі, ранений у серце, помер. Бандит пустився втікати, сів на вантажне різницьке авто, загрозивши шоферові. За ним пустилася в погоню поліція мотоциклями й автами. По дорозі бандит зранив іще поліційного шофера, що кермував мотоциклем. Біля кіпця Косцюшка бандит зіскочив і став утікати пішки. Тут його окружили й убили. Справжнє назвище бандита невідоме.

АРЕШТУВАЛИ „АМБАСАДОРА" ЧЕРВОНОЇ ЕСПАНІЇ НА ВОЛИНІ.

Ще в травні польське міністерство заграничної політики у Варшаві дістало з села Торчин, пов. Луцьк, письмо, в якім ніби 162 непідписані селяни того села жадали, щоби Польща допомогла червоній Еспанії. Влада зачала допити й арештувала Івана Ковачука, комуністичного діяча тих сторін, бо його підозрівають, що то він написав те письмо до міністерства.

МАЛИЙ МОРЯК РЯТУЄ НА МОРІ ТРЬОХ ЛЮДЕЙ.

У Бульоні трапилася недавно така подія:

14-літній хлопчина Жан Бонвуазен служив на малому кораблі, шкуні, „Нотр Дам де Люрд". Підчас останньої подорожі шкуна почала тонути. Малий Жан спав. Власник шкуни розбудив хлопчину і велів йому повідомити цілу дружину, щоб усі повдягали на себе рятункові пояси і кидалися в море. Корабель затонув. Затонули також у хвилях і кілька моряків. Щойно по годині наспіла поміч, яку подав нещасним англійський вантажний корабель. Малий Жан не тільки вдержався на воді, але урятував ще й життя трьом іншим морякам: двом робітникам і механікові шкуни, які зовсім вибилися з сил. Вони почали вже потопати. Запримітив це малий Жан і зловив на хвилях бочілку да підплив із нею до одного моряка. Потопаючий вхопився її і так передержав найкритичніший час. Другому морякові і механікові подав він кусень дерева і таким чином, хоч сам був уже до краю виснажений, урятував трьох людей. Зате стрінула його нагорода. Рятункове товариство Па де Кале уладило окреме свято, підчас якого молодого героя удекорували бронзовою медалею і вручили йому диплсм фонду Карнеґі.

СИН УБИВ БАТЬКА, ЩОБ ЖИТИ З МАЧУХОЮ.

У львівськім суді відбулася апеляційна розправа проти Дмитра Матвійчука і товаришів з Колодрібки, пов. Заліщики, за те, що минулої осени так побив разом з товарищами рідного батька, що той помер. Вбивства допустився Матвійчук тому, що любився з молодою мачухою, а батько стояв на перешкоді їх любови. Окружний суд засудив був убивника на 3 роки тюрми, а помічників по два і однім році.

ТРАҐІЧНИЙ КІНЕЦЬ БАНДИТІВ.

Після вбивства поліцая Яна Куніка в Ливниках коло Динова, березівського повіту, стверджено, що стріляли два кримінальні проступники: Йосиф Вельц, який утік із ряшівської вязниці, та Ян Качмарник. Підчас облави поліція попала на їх сліди в селі Забратівці, ряшівського повіту. Поліцаї відстрілюючися кинули до стодоли ручну ґранату, щоби спричинити вогонь і приневолити бандитів вийти з будинку. В часі пожежі оба бандити згинули.

МАЗУРИ ПРОТИ МІСТ.

В новосанчівському повіті було знову кілька випадків, де людові агітатори пробували силою недопустити селян з довозом харчів на торг. У Новому Санчі засуджено за те якогось Шаблю на 6 місяців вязниці без припинення кари.

ЩЕ ЇМ ТІЛЬКИ ПТИЧОГО МОЛОКА НЕДОСТАЄ.

Не тільки в Західній Україні, але й на німецькій границі Польща парцелює двори між спроваджених осадників. Там кольоніст дістане не тільки 8 чи 12 гектарів землі, але ще всі потрібні будинки. Осадник дістає готову осаду з мурованою хатою, стайнею й стодолою під одним дахом. Цього року виготовляють у Познанщині й на Поморю 1,500 таких осад. Осадник приходить на готове й буде за все те невеличкими ратами 50 літ платити. Трохи заплатить, а решту подарують. Не дивниця, що мазури в останньому часі такі бутні. Мають вже все, ще тільки їм птичого молока недостає… й Вітоса.

МАТИ, ЩО ХОТІЛА ВМЕРТИ РАЗОМ ІЗ 6-ЛІТНІМ СИНОМ.

Перед віденським судом станула недавно молода жінка, 32-літня Олена Едер, обвинувачена в тому, що, бажаючи виконати самогубство, вона хотіла потягнути на той світ теж свого 6-літнього синка. Її обвинувачували в наміреному вбивстві свого сина.

Одного дня мешканці дому ч. 39, при вул. Копштрасе почули в помешканні механіка Едера голосний плач шістьлітнього Ериха: „Мамо!… Я не хочу вмирати!…" Сусіди вломилися до помешкання і задержалися на порозі: кімната була повна ґазу, оба курки від ґазу були відкручені. В кімнаті були дві особи: мати й синок. Обоє ще живі. Мати останками сил доволіклася до вікна й відчинила його. Хотіла вискочити вікном, але вже не мала сили. Сусіди врятували матір і дитину.

Тайна цієї великої родинної драми вияснилася пізніше. Мати постановила відібрати собі життя. Одначе не хотіла лишати свого сина, хотіла і його „забрати" з собою. Але коли він став благати рятунку, вона відчинила вікно, бажаючи скінчити тільки з собою. Це їй не вдалося — а коли вона прийшла до здоровля, її поставили перед суд.

Причиною її розпучливого кроку було те, що її муж у грубий спосіб обходився з нею. Саме критичного дня він прийшов пяний до дому, вибив її і поплентався назад до коршми.

Перед судом вона викликала у всіх дуже глибоке співчуття. Суддя спитав її: „Чому ви були такі дуже нещасливі? Аджеж часто трапляється, що чоловік обходиться зле з жінкою, але це ще не достаточна причина до самогубства, а тимбільше до такого подвійного злочину, який ви намагалися довершити". Підсудна: „Мої сили були вичерпані… Я більше не могла витерпіти…" Суддя засудив її на 24 години арешту з заміною на 10 шилінґів гривни, з припиненням кари на рік.

ПОЛЬЩАТЬ УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ

ЛЬВІВ. — „Товажиство Школи Людовей" урухомило в літніх місяцях ц. р. на терені східньої Галичини і Лемківщини понад 1,000 літних півкольоній, у яких знайшли приміщення понад 60,000 дітей. Крім того створили 23 приватні школи, а в найближчому часі створять 30 вселюдних шкіл. Збірка на цілі того товариства, переведена 3 травня ц. р. під назвою „дару народового", принесла 123,348 злотих. В сокальському повіті дідичі подарували товариству парцелі під будову „домів людових", вартости 100,000 зл. Те саме зробили дідичі в равському повіті.

ДОШКУЛЮВАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ НА ВОЛИНІ.

ЛУЦЬК. — Аматорські ґуртки при кружках „Сільського Господаря" в Княгинінку, Богушівці, Забороллі, Імяниках і Теремнім приготовили були на неділю, 10 і 17 жовтня, вистави й забави. Але тому, що польська влада не дала дозволу на їх відбуття, ці імпрези не відбулися. З тої самої причини не відбувся 17 жовтня у Воротневі показ господарських плодів, вишивок та перегляд контрольованих коров. Кооператива „Добрий Сіяч" започаткувала перед двома роками скуп збіжжя. За короткий час кооператива спромоглася на відкриття склепу для скупу збіжжя в Луцьку. Але тепер польська влада опечатала кооперативу. Причиною опечатання було нібито те, що склеп кооперативи не має належного пляну уладження.

СОВЄТИ ТАКОЖ УХВАЛЮЮТЬ НАЙМЕНШУ ЗАРОБІТНУ ПЛАТНЮ.

МОСКВА. — Подібно, як у капіталістичних краях, Совєти ухвалили найнижчий ступінь заробітної платні, понижче якого не вільно переступати. Ця платня виноситиме 110 до 115 рублів на місяць для чорноробів. Відтепер найнижчим катеґоріям робітників, таких, як сторожі дому, прачки, замітачі і т. п., будуть платити не по 80 рублів на місяць, але вище подану суму. Рубель в офіційній совєтській виміні рівняється 19 американським центам. Але в практичній торговлі рубель має значно меншу вартість і на „чорній біржі" можна дістави за доляра і 50 рублів. Пачка папіросів коштує 7 рублів. Убрання 500 і більше.

СОВЄТИ ПОГРОЖУЮТЬ ЯПОНІЇ.

МОСКВА. — Совєтські круги висказують на адресу Японії погрози, що коли вона заключить з Римом протикомуністичний союз, такий, як вона вже заключила з Німеччиною, то Совєти примінять до Японії економічні репресії. В першій мірі вони відберуть Японії дозвіл ловити рибу на совєтських водах на Далекому Сході, а також відберуть концесії добування нафти і вуглю в совєтській частині Сахаліну.

ПЕРЕМОГА ПАРТІЇ ПРАЦІ В ЛОНДОНСЬКИХ ВИБОРАХ.

ЛОНДОН. — У виборах до ради міста Лондону здобула рішальну перемогу Партія Праці. Вона вже мала більшість послів до ради передтим, а тепер здобула ще дві дільниці. На 28 дільниць 17 здобула Партія Праці. Потерпіли консерватисти.

РОЗКОЛ У ЛІВОМУ ЕСПАНСЬКОМУ УРЯДІ.

ЕНДАЄ. — В лівому еспанському уряді повстав розкол. Причину дало рішення уряду перенестися з Валенсії до Барсельони. Частина міністрів відмовилася переноситись на нове місце і далі остаться у Валенсії. Заразом уряд видав декрет, на основі якого будуть карані смертю всі дезертири, що хочуть перебратися в чужу державу, і то не тільки ті, що втікають з армії, але також цивільні урядовці.

АНҐЛІЯ ЗАКЛЮЧАЄ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ДОГОВІР З ҐЕН. ФРАНКОМ.

ЛОНДОН. — Цими днями буде оголошений торговельний договір, який підписав анґлійський уряд з урядом ґен. Франка. Вслід за тим договором до революційної Еспанії виїдуть анґлійські торговельні представники і консулі. Анґлія, щоправда, піддержує уряд у Валенсії, але з огляду на велику потребу залізної руди, яка знаходиться в руках ґен. Франка, вона розпочала з ним робити бизнес.

КОМІТЕТ НЕВТРУЧАННЯ НА МЕРТВІЙ ТОЧЦІ.

ЛОНДОН. — Комітет невтручання в еспанські справи знов заїхав у сліпу вулицю і правдоподібно буде оставатись там так довго, доки не скінчиться еспанська війна. Совєтський представник пішов на „сидячий страйк" і сказав: „Як ви, панове, вірите, що з тих нарад може щось вийти, то радьте. Я не вірю, тому не буду брати участи в нарадах".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КОЛИ ЙДЕ ПРО РІДНИЙ КРАЙ

Не тільки ми одні, у своїй ідейній жертволюбній частині, вважаємо своїм обовязком стояти при боці Рідного Краю, коли він у потребі. Навпаки, є в Америці такі народи, що ще навіть бідніші від нас, а жертвують на потреби своїх братів на рідних землях у такий спосіб, що це збуджує в кожного з нас найбільший подив і признання. А хочемо про це тепер згадати, щоб нагадати, що з Листопадовими Днями зачинається в нас той річний період, у якім ми досі звикли найбільше жертвувати на культурні й гуманітарні потреби нашого Рідного Краю, як от на інвалідів, Рідну Школу і т. п., як теж на допомогу тому всьому, що є звязане з нашою визвольною боротьбою.

Як відомо, на Далекому Сході йде завзята боротьба між китайцями і японцями. Не входимо в те, хто ту боротьбу спровокував і хто там є нападаючим, а хто нападеним. Іде нам про те, як на цю боротьбу глядять китайці чи японці американського роду, чи ті, що тут уважають себе китайськими і японськими іміґрантами.

Отже в першу чергу треба ствердити, що від того часу, як на Далекому Сході вибухла боротьба між Китаєм і Японією, то відносини між японцями і китайцями в Америці дуже погіршились. І то до цеї міри, що приходить між ними і тут до завзятих, а то й крівавих порахунків. Та це стверджуємо тільки як побічний факт, бо нам іде про що інше, а то про те, як одні й другі допомагають тим рідним, що борються на Далекому Сході, на полі властивої боротьби. Отже пригадуємо, що по всіх місцевостях в Америці, де тільки живуть китайці і японці більшими громадками, потворено комітети, які збирають грошеві жертви, і то значні, на допомогу воюючим на Далекому Сході. А, як відомо, то назагал китайців нема в Америці стільки, що українців. Є їх далеко менше. Але, наприклад, у Каліфорнії є їх 37,000. І, як подають часописи, ті каліфорнійські китайці зібрали на допомогу рідному Китаєві $1,400,000, призначуючи їх на потреби китайської армії. Як тільки китайці це проголосили, каліфорнійські японці, яких є в Каліфорнії коло сто тисяч, не зважаючи на те, що Японія є могучою державою і має величезні матеріяльні засоби, зібрали в однім тільки тижні на потреби японської армії $100,000.

Ось так виглядає любов до рідної землі, виказана не словами і заявами та резолюціями, а правдивою жертвенністю, правдивою привязаністю до цеї землі. Варт і нам в Америці звернути увагу нашого загалу на того роду вияви патріотизму. Тимбільше, що українські землі теж крівавляться, теж у великій потребі, і то в потребі без порівняння більшій ніж є, наприклад, Японія, а для якої тут складають такі щедрі жертви ті, що в їх жилах пливе японська кров.

КУТНІЙ КАМІНЬ ВСЕСВІТНЬОЇ ВИСТАВИ

(З мого римського щоденника).

Встаю в шестій годині ранку, нашвидку голюся й готую собі чай: у хаті ще всі сплять, але я мушу поспішатись, бо маю взяти участь спостерігача й свідка в церемонії закладин першого каменя всесвітньої вистави, що відбудеться в 1941 році в Римі. Провід активної участи триматиме в своїх руках Мусоліні, а він встає рано: треба мати довгий день, щоб вспівати докунувати все те, що він що дня доконує.

Ранок — сірий. Один з тих байдуже невтральних ранків, з небом, вкритим тонкою плівкою сіроватих хмарок, що з однаковою легкістю, відповідно до обставин, може перейти в дощевий похмурий день, як і виробитися в гарну соняшну днину. Невизначений у своїй свідомості ранок. Тому беру на руку пальто і старанно зчищую порох з капелюха, що пролежав без ужитку три літні місяці. Коло великого червоного автобусу, що має відвезти кореспондентів чужинецької преси, знаходжу в умовленій годині дуже мало товаришів, що не звикли вставати рано. Зате італійські журналісти та представники міністерства преси і пропаґанди — всі в фашистівських одностроях — вже на місцях. Дисципліна.

Кореспондент французького „Тану" (Le Temps) представляє мені високого сухорлявого добродія в чорному, пасторського типу, капелюсі:

— Наш новий кореспондент „Таймсу", п. Люмби... І потім, вказуючи на мене: „кореспондент українських часописів, з **Києва"**.

— Звідки? — запитується п. Люмби. — З Києва? Я теж був у Києві.

— Радий це чути — відповів я. — Отже ви мали нагоду пізнати наш східньо - европейський Рим. Маю надію, що він залишив вам дуже добрі спогади?

— Не зовсім. Я був там у досить неспокійнім періоді. І притому я був там хворий.

— О, це мені дуже шкода. Київ напевно не заслугує на те, щоб висланець „Таймсу" знаходив у ньому такі неприємності! Колиж це було?

— Вперше, коли Денікін вигнав большевиків з Києва.

— Дозвольте — сказав я. — Такого, здається ніколи не було. Большевиків з Києва вигнали українці, а потім Денікін напав на українців, що того не сподівались, і мусіли відступити. — — О—о, в тому було трудно розібратися! Уявіть ви собі, — звернувся він до французького товариша — що Київ переходив з рук до рук трицять два рази, міняючи кожного разу відповідну систему урядування. І кожного разу — війна, облога, бомбардування...

Француз робить вигляд, ніби жахається, а я вагаюся, чи заперечити цю перебільшену цифру, чи залищити її на кошт леґенди. Вирішую, що зрештою не варто і не дипльоматично заперечувати на кожному кроці свого нового знайомого.

— А коли ви були в Києві вдруге?

— Разом з поляками, коли Пілсудскі йшов походом на Україну.

— Дозвольте, — вудповів я — чому ви кажете разом з поляками? Адже тоді йшли на Київ українські війська Національного Українського Уряду.

— Даймо спокій тому Урядові — відповів мені п. Люмби. — Хіба він не був тільки параваном, що за ним поляки хотіли робити свою власну політику?... Дійсний чинник були тільки поляки.

Я хотів йому відповісти, але в цей момент прийшов наказ сідати до автобуса, і ми розійшлися: він, ввічливо підносячи догори свого чорного, пасторського типу, капелюха; я, ховаючи в душі огірчення, що наші великі жертви, наші великі зусилля все ще — в думці провідників европейської громадянської думки — залишаються виявом не **власної** політики й ідеалів українського народу, а-ле тільки **знаряддям** чужих намірів і плянів.

—o—

Автобус проминув Колізей, залишив ззаду себе Браму св. Павла з пірамідою Честія — цікавою памяткою впливу Єгипту на Рим у першому століттю до Р. Хр. — і єдиному свідкові останньої смертної подорожі апостола Павла, що недалеко звідти, в місцевості „Три Криниці" („Тре Фонтане") був скараний на смерть. Ось і базиліка св. Павла, найбільша після ватиканської базиліки. Ще кілька років тому вона стояла самітна серед відкритого поля, на дорозі, що веде з Риму до Остії, і чужинецькі туристи, яких привозили сюди на великих червоних автобусах, ніяк не могли зрозуміти, що за ідея була будувати таку розкішну, багату на дорогоцінні мармури (між іншим на маляхіти, прислані в дарунку з Росії імператором Миколою І.) церкву серед голого поля, де ніхто не міг вижити через жахливу малярію. По мармуровій підлозі, блискучій як дзеркало, в годинах, вільних від туристичних відвідин, тільки обідрані й брудні вівчарі ледве пересовували, щоб не впасти, свої цвяховані черевики.

Але за часів фашизму, з його імперіяльним гоном до моря, два ряди будинків, здовж Остієвої дороги, звязали базиліку св. Павла з пірамідою Честія.

А ось і евкаліптовий гай „Трьох Криниць", що в ньому купчаться одна до одної три церковки трапістівського монастиря, — одна з них на місці, де було колись кладовище св. Зенона з могилками християн, що будували величезні римські терми Діоклеціяна-ґонителя. Зветься вона церквою Небесних Сходів, бо тут св. Бернард бачив у сні величезні сходи аж до неба, що по них янголи носили душі тих, котрих урятували його молитви, з чистилища до раю. Льох церкви ніби служив вязницею для св. Павла.

В другій церкві, св. Вінкентія й Анастасія XIII. ст., збереглися фрески з малюнків Рафаеля. А третя церква зберігає стовпа, що до нього був привязаний св. Павло, і шматок мармуру, що на ньому йому відрубано голову, причому голова, як каже леґенда зробила три скоки, вимовляючи за кожним разом „Ісусе"! „Ісусе"! „Ісусе"! І на кожному місці, де вона торкалася землі, зробилася криниця, звідки й назва самого монастиря. Над кожною з цих криниць зброблено тепер гарні модерні вівтарі з вирізьбленою головою апостола. Шкода тільки, що віддаль одної криниці від другої не дозволяє вірити цій гарній леґенді.

Тут колись лютувала малярія, і черці гинули, як мухи. Щоб рятуватися від неї, вони обсадили монастир евкаліптами, що ніби мають здатність вгроганяти малярійних комарів та висушувати ґрунт. Але врятували манастир від малярії не стільки евкаліпти, як заходи італійського уряду щодо загальної, меліорації та осушення ґрунтів. Тепер малярія — тільки спомин недавньої минувшини, а евкаліптовий гай та евкаліптовий лікер, що його тут виробляють і продають черці, — приємні памятки геройчної, хоч і безнадійної боротьби, з невблаганим ворогом.

Авдобус пішов нагору, все вище й вище по свіжо зробленій дорозі, і перед нашими очима прослалося мальовниче розбурхане море, що його великі хвилі, ніби одним махом маґічної палички, затвердли, стужавіли і вкрилися миршавою рудоватою травицею.

На найвищій застиглій хвилі, що була високо збила своє шумовиння, кипіла робота. Сотка робітників поспішно докінчувала вирівнювання площі, де мав стати перший будинок майбутньої світової вистави, — будинок, визначений на приміщення адміністрації й канцелярії вистави. Зараз же коло невеличкої загороди для запрошених високих достойників режіму та представників преси було невисоке, але широке на стовпах оперте підвищення. Ближче до лівого його стовпа чорніла вирита яма, а ближче до правого стовпа лежав на підвищенні великий білий камінь. Перший камінь першого будинку. Трохи подалік стояли черці з монастиря, що мали його поблагословити. Ліворуч і праворуч були вишикувані робітники зо своїми лопатами, рискалями та іншим струментом.

Мусоліні не дав на себе довго ждати, і незабаром голосні оплески та вигуки сповістили нас, про його приїзд. Він вийшов із свого автомобіля і швидким військовим кроком обійшов робітників з правого боку, які зустріли його ентузіястичними окликами та вимахуванням лопат і рискалів, і потім, не звертаючи уваги на робітників з лівого боку (що довго не вгавали, вимагаючи й своєї частини), підійшов до першого каменя. Тут він уважно відчитав з перґаміну: „Віктор Емануель III., король Італії й імператор Етіопії. — В переконанні, що доля визначила Римові стати ногою на нашому морі, Беніто Мусоліні, передбачливий вожд італійців і фундатор імперії, наказав, щоб у цьому місці, як його перший паросток, були побудовані величні будинки, і щоб у них, в двацятім році фашистівської доби, було виставлене, в урочистому обєднанні націй, все те, що народи зреалізували на полі науки, мистецтва і техніки. І він сам, певний успіху, поклав кутній камінь першого будинку 20. жовтня 1937 р. XV. року фашизму, 2 року імперії".

Перечитавши текст і підписавши, Мусоліні сам вклав перґамен у довгасту рурку, залякував її і поклав у діру, пророблену в кутньому камені. Потім певною рукою, взяв мулярську кельню і почав наповняти діру цементом, пригадуючи собі мабуть, ті, вже далекі часи коли він, бідний італійський еміґрант, заробляв на прожиток, перше тільки як носій каміння на риштування будинків, а потім як справжній муляр.

— Дивіться, дивіться, як працює! — підштовхували один одного фашистівські гієрархи. — Видно відразу вправну руку.

А мені пригадувалася промова Мусолінія в Турині 24 жовтня 1932 року:

„Дехто думає, що нас турбує зима з політичної точки погляду. Це — хибно! Щодо політичної точки погляду, то може пройти ще пятьдесять, сірих зим, і нічого не станеться, і то тимбільше, що після сірих зим прийдуть — як винагорода за нашу мужність — весни добробуту і слави. Але я турбуюся, дивлячися з точки погляду звичайної людяности, бо сама думка, що якась родина може залишитися без необхідних для життя речей, завдає мені фізичний біль. Я знаю з **власного досвіду,** що значить порожня хата і порожній стіл".

Ще іншим разом він сказав: „Політика ніщо, коли вона не ґрунтується на милосерді. Перше зусиля політичного діяча мусить бути скероване на зменшення ріжниць між багатством і вбогістю. Ніщо не лякає мене так, як багатство. Ніщо не жахає мене так, як гроші, бо я бачу, що ті, що їх посідають, робляться — і то завжди — слугами своїх грошей. Гроші витворюють боягузів".

І мені знову пригадалося, що саме вчора, 19. жовтня, фашистівський уряд наклав на капітали всіх акційних товариств надзвичайний податок 10% — податок, що має розвязати всі фінансові трудноці Італії, звязані з видатками на зброєння і підпомогу еспанським націоналістам, без обтяження убожчого населення.

— Цеж справжній соціялізм! — дивувалися закордонні журналісти. Але присутні італійці знизували плечима: „Чогож тут дивуватися? Італійський фашизм — цеж справжній соціялізм. Тільки що він іде до ідеалів соціялізму через націю, шляхом співробітництва і солідарної співучасти всіх кляс населення, і таким шляхом фактично здійснює вимоги соціялізму, тоді, як Москва і її прихвостні йдуть шляхом марксизму, шляхом клясової боротьби, шляхом цькування одних членів нації проти других, і в наслідку мають, розуміється тільки компромітацію соціялізму і руїну власної нації.

Перґамен зацементовано і камінь, злегка похитуючись, сходить зо свого підвищення і поволі починає спускатися до ями. Ще кілька хвилин, і він зникає з очей. Відчитують коротку молитву. Дав благословення присутній епископ. Вибухає орхестра. Підносяться голосні оклики в честь Мусолінія, що, обійшовши терен, визначений на будинок, відїздить. А за ним, низкою автомобілів, супровід міністрів і високих гієрархів. А потім і ми, представники світової преси, пасивні свідки величезної роботи, що відбувається в цій казковій країні.

—o—

Світова вистава в Римі має бути відкрита 1941 року. Маємо ще чотири роки. Італійський уряд уже тепер починає готуватися, бо те, що він має тут зробити, неноситиме характеру тимчасовости, як то ми бачимо по інших світових виставах. Ні! **Все, що тут буде вибудоване, має залишитися назавжди.** Бо вся оця місцевість, всі оці горби і долини, авесь цей простір розбурханого моря рудавих хвиль має зробитися невідривною частиною Риму, має бути його новою дільницею, новим велитенським скоком до Середземного моря. Волею Мусолінія Рим має рости в цей бік, у бік моря, і не пройде багато часу, як базиліка св. Павла, давня самітниця серед голого поля, опиниться в осередку частини міста, вибудованої згідно з наймодернішими вимогами. Вязатиме її із старшою частиною міста автомобільний шлях, сто метрів завширшки, й підземна залізниця, що починатиметься впрост таки від самого Колізею. Як бачимо, то італійська нація, нація колишніх неробів, жебраків та мандоліністів, напружено працює д л я о с я г н е н н я все вищих і дальших мет, і з цій самій боротьбі, в цій самій праці віднаходить свій новий образ, — образ, гідний подиву й пошани.

Евген Онацький, Рим.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Нюйорчанин. — Бачимо, що Зас „впекла" лекція д-ра Демидчука, а ще гірше „впекло" Зас те, що написав про це якись „П. Р." у „Народній Волі". Не дивуйтеся. Це вже така „мораль" таких людей як цей „П. Р.", щоби правду перекручувати. І тому саме він передав запити д-ра Мишуги в такий „моральний" спосіб, як це було в „Народній Волі". Бож усі присутні чули, що д-р Мишуга звертав увагу на те, що не можна при оцінці тих, що їх беремося називати „проводирами" і що вже не живуть, покликуватись на те, що вони колись, тому десятки літ, як дехто передає, нібито сказали щось невідповідне підчас забави, при пиві, чи при барі, й з цього робити висновок, що вони були „аморальними". Др. Мишуга подав, що, наприклад, пок. о. Дмитрову міг би дехто, виходячи з боку того роду оцінки, дещо закинути і тимсамим оспорювати вартість його заслуг. Та дійсність є така, що ніхто тепер такими справами не цікавиться, а наша історія знає про о. Дмитрова те, що він є Нестором американської України, автором численних оповідань і високо заслуженою людиною, якій маємо завдячувати те, що залишились нам памятки про найдавніші почини нашого життя в Америці. Очевидно, що такий спосіб думання для „П. Р." з „Народної Волі" був нецікавий і він усе це перекрутив догори ногами. Та, на нашу кумку, і з того користь, бо тепер хоч ті, що були на викладі, мають змогу пізнати теж і мораль таких, як отсей пан „П. Р.".

A. Ах.

ҐРАФ БРАДО

(Оповідання).

(1)

Йосиф Брада торгував дичиною. Заробляв несогірще, бо більшу часть свого товару купував від чигунів, що крадьки приносили до нього свою добичу. Очевидно, таким протизаконним мисливим платив дуже мало. Брада родився мабуть в чіпці, бо не лиш торговля дичиною ішла йому добре. Ще груба спадщина впала йому в руки. В Америці помер його дядько Вацлав Брада, полишивши в банку великі гроші і в Европі одинокого кревного, того Йосифа Браду.

Вацлав Брада сам не знав, де той братанич обертається. Знав тільки те, що по смерти свого батька, себто діда Йосифа, два сини небіжчика, що жили в чеській Празі, розійшлися в противні сторони світу. Вацлав поїхав до Америки, його брат до Галичини. Коли братові вродився син, дитину охрестив український піп і вписав до своїх метрик. Вмираючи, Вацлав Брада сказав у заповіті, що його братанич мабуть в Галичині.

Йосифа Браду знайшли і він загорнув дядькові доляри.

Як то з вичайно буває з такими щасливцями, Браді перевернулося в голові. Йому забаглося не лиш по великопанськи жити; не лиш товаришувати виключно з великими панами. Він хотів спалити за собою всю свою минувшину. Ніхто не смів знати, що він торгував заяцями. Щоби до того прийти, треба було не лиш залишити тут торговлю дичиною. Ще треба було щезнути з очей всіх тих, що його знають і не забудуть, чим він був до цеї пори. Коротко, треба було виїхати в сторони, де його ще ніхто не знав.

Брада продав хату. Щоби не мати клопоту при всяких мельдунках і там, де треба леґітимуватися, взяв пашпорт.

Брада мав два імена: перше Йосиф, друге Григорій. На свої візитівки дав оба імена, тільки що в скороченню. На німецьких візитівках при повнім другім імені стояло би: „Йосиф Ґреґор Брада". Колиж друге імя стояло скорочене, візитівка була така:

„Йосиф Ґр. Брада".

Хто таку візитівку побачив, не сумнівався, що то Ґраф Йосиф Брада.

Щоби ніхто зі старих знайомих не вліз йому в дорогу і не розповів, що то гандляр дичини з галицького міста, Брада поїхав до західньої Австрії між німців. Там показалося, що між ними німцями пребагато чехів. У Відні Брада не знав, яке то місто: німецьке, чи чеське. Від чехів у Відні довідався, що чеська „брада" не що іньше, як українська борода. Цього він дотепер не знав. Брада, котрий пхався між панів з ріжними гарнозвучними шляхотськими іменами, не хотів бути бородою. Йому бачилось, що коли кому представлявся, то він, чуючи назвище Брада, глумливо усміхнувся. Загадав змінити назвище.

Раз, коли позираючи на свій пашпорт, обмірковував, як би то тепер назвати себе, помітив, що кінцеве „а" в його назвищу на пашпорті написане дуже недбало і невиразно: майже без кінчиків гачок причеплено до „о" на те, щоби з „о" зробити „а".

— Зробимо пробу, — погадав. — Як пашпорт зіпсую, то возьму другий.

Лише раз шарнув легенько ножиком вгорі гачка, раз внизу, і кінцева буква назвища стала подібнішою до „о", як до „а". В пашпорті вже не стояло „Брада", а „Брадо". З пашпорту він подобав радше на італійця, як на чеха, ще й на чеську бороду.

Кожний обовязаний зватися так, як стоїть в його урядовім пашпорті: в документі, остемпльованім цісарським портретом, припечатанім державним орлом і підписаним старостою. Не диво, що тепер давний Брада мусів спалити свої візитівки і пристарати нові?

„Йосиф Ґр. Брадо".

(Дальше буде).

З ДНЯ

„РЕЛІҐІЯ ВРЯТУЄ СВІТ" — КАЖЕ ЛІМАН.

Нюйорський губернатор Ліман виголосив перед „пропо-відничою національною місією" промову, в якій між іншим сказав, що „релігія знов мусить прийти на рятунок, щоб урятувати світ від варварства і знищення".

„Якби справедливість і милосердя", говорив він, „замінили самолюбство і жадобу сили, що керує діланням людини, то чи затемнювалиб обличчя землі брутальна війна і длиткий матеріялізм?" І вкінці він сказав, що світ потребує „комбінації зо справедливости, милосердя і покори".

ВОНО ПРАВДА — АЛЕ...

Воно правда, що світ потребує глибокої релігії, яка рятувалаб його від варварства і знищення. Але хіба історія мало знає випадків, де релігія якраз були причиною воєн? Згадатиб тільки хрестоносні походи, які у своїм часі поставили були під зброю цілу майже Европу і велику частину Азії.

Релігія, безперечно, є одним з найважніших чинників людства. Слово „релігія" навіть походить від латинського слова „реліґаре", що значить „вязати"; релігія є тим чинником, що вяже людей в одну громаду. Але вона є такою лиш у тому гурті, чи громаді, яку вона захопила. Лише в границях того гурту чи громади вона є обєднальним, будуючим лучником. Але коли одна громада, наприклад, уважає Христа Божим Сином, а його науку святою, а друга громада вважає того Христа „лжепророком", якого треба було розпняти на хресті, то між тими двома громадами не конче буде панувати спокій, і творчий настрій. Навпаки, чим сильніше вони будуть вірити у свою релігію, тим сильнішою буде їх ворожнеча.

РЕЛІҐІЯ, АЛЕ ЯКА?

Подібне можна сказати і про інші релігії. А треба ще памятати і про те, що тепер ще визнають і національну релігію, віру в націю, а також матеріялістичну релігію, якою є „большевизм".

Отож добре і корисно є говорити про релігію та її цілющі впливи на нашу цивілізацію; але треба рівночасно підкреслювати, яку саме релігію мається на увазі. Та, сказавши, яку саме релігію ми маємо на увазі, ми рівночасно попадемо в конфлікт з якоюсь іншою релігією; а далі, ми цілковито розминемося з ціллю, яку ми поставили собі на початку, а саме „шляхом релігії захороняти людство від варварства і знищення".

ДИВНІ ТВОЇ ДІЛА, ГОСПОДИ.

Багато ще нині є на світі людей, що не вірять у Бога. На адресу тих людей колись грецький фільософ Сократ сказав: „Вони подібні до тих осіб, що то дивляться на мистецькі річи і вірять у них, а не вірять у мистця, що створив їх".

Так виглядають ті особи, що дивляться на прекрасну природу, на велизечну затаєну силу, що керує нею і що створила такі складні машини як живучі сотворіння; ті особи навіть у своюму власному серці відчувають голос чогось невідомого, незбагнутого, а таки ніяк не хочуть повірити, що те все хтось мусів сотворити, придумати.

Люди стараються наслідувати природу. Наші цепеліни прибирають щораз більше вигляд китів, наші літаки щораз більше нагадують величезних орлів. Коли чоловік побачить такого літака, то він не має ні на волосок сумніву, що за тим літаком криється винахідник, криється довга докладна і мозольна праця одної, чи багатьох осіб, що цей літак будували. Колиж він дивиться на орла, якого структура далеко досконаліша, ніж літака, то в нього часто родиться сумнів: чи за ним є який творець?

ВИНАХОДЯТЬ ЧУДОВИЙ ЕЛІКСІР.

У своїх невтомних змаганнях відкрити тайни природи вчені в рачестерській академії наук недавно проголосили, що їм удалось відкрити елексір, який впливає на ріст ростини. Як знаємо, кожна ростина, чи то будяк, барвінок, папороть, чи дуб, береза, вільха, черемха, калина — мають згори призначені форми і зріст. Із зерна будяка виросте ще один будяк, такий самий, як його попередник. Таксамо з жолуди виросте ще один дуб, теж приблизно однакової форми і зросту, як той, що зродив жолудь. Бо природа зложила в жолуді певний таємничий автомат, який контролює зріст дуба в кожній порі його життя і надає йому відповідну форму.

Та ось тепер ученим удалося знайти еліксір, який до певної міри має вплив на той таємничий автомат. Коли ростині запустити цей еліксір, то цей автомат затрачує первісний вплив на ростину і ростина виростає значно більша від своїх прародичів, а також до певної міри змінює свій вигляд. Той еліксір має ще інші впливи на ростини: він надає плодючости тим ростинам, що внаслідок схрещення затратили її. Бо треба памятати, що огородники виплекали штучно такі ростини, які є схрещені з двох відмінних ростин. Найбільше таких штучних ростин огородники виплекали серед рідного роду квітів, щоб дістати гарні формою, кольором і запахом квіти. Кажуть, що самих рож є на світі кількадесять гатунків. Також є багато штучних витворів серед ярини. Але ці схрещення звичайно тратили силу репродукції і не видавали насіння, з якого можна було б садити нові ростини, тільки все треба було їх схрещувати від самого початку. Тепер цей елексір надасть їм плодючости.

Вчені говорять, що цей елексір буде мати величезне значіння на дальший розвиток квітучих ростин, ярину та на плекання дерев.

Ось так людям удається відкривати своєю невсипущою працею тайни природи. Та чим більше вони їх відкривають, тим більшої пошани вони набирають до тої утаєної сили, то того Творця, що це все так розумно сотворив.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, дня 6-го листопаду, в годині 7-мій ввечір, в гали церковній, під ч. 394 Блекстон вул. Обовязком кождого члена явитись на зборах бо є важні справи до полагодження. — Уряд.

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 64, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 6-го листопаду, в годині 7:30 вечером, під ч. 435 Мін вул. Просимо всіх членів і членищь прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. — А. Зілінський, предс.; С. Винярський, кас.; М. Сас, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 7-го листопаду, в годині 3-тій з полудня в салі У. Н. Дому, під ч. 760 Стейт вул. Проситься всіх членів прийти на збори бо є багато справ до полагодження. Звертаємо увагу тим всім, що довгують, щоби прийшли на збори і вирівнали свою залеглість, бо впротивнім разі будуть суспендовані. — Г. Дячишин, предс.; Ілько Лабуза, кас.; М. Пацин, секр.

ЯК МАТЕМАТИКА ЗАВОЙОВУЄ СВІТ

Математика продістається сьогодні в усі царини науки. Здається, недалекий уже день, коли незнання математики та пристосовування її метод вважатимуть науковим анальфабетизмом. Астрономія, фізика, хемія, космогонія (наука про те, як повстав світ), кристальографія (наука про мінерали) і багато інших уже зовсім просякнуті математикою. В цих царинах годі вже навіть собі уявити якенебудь досліджування наукового розвитку без знання математики. Опісля зовсім недавно математика заволоділа статистикою, практичною економією, теорією обезпечень, демографією (наука про нарід, населення, державу), тепер щораз виразніше продістається математика до біольогії (наука про життєві явища й умовини ростин і звірят), гуманістики, що на око, здавалось би, не мають із математикою нічого спільного.

Ще в старинних грецьких часах, коли то ставили основи під усю нашу сучасну науку і коли вже математика стояла доволі високо, а фізика була найважнішою ділянкою фільософії — здавалося, що між математикою та фізикою нема нічого спільного. Передівсім не розуміли ріжниці між простором і матерією, яка виповняє цей простір. Поняття порожнечі було для грецьких фільософів чимсь, що виходило поза межі уяви. Це створювало велику прірву між математикою і фізикою. Прірва ця тревала дуже довго, хоч деякі ділянки фізики, як нпр. механіка, з успіхом навчилися користувались математичними обрахунками. Перелім тієї границі між фізикою і математикою почипається від Ньютона, який перший зрозумів і виказав ріжниці між простором і матеріяльними тілами, що заповнюють цей простір. Тоді простір набрав уже характеру математичного поняття. Було це знаменитою нагодою для розвитку фізики, хоч іще осталося багато понять, незалежних, відрубних від математики. В нових часах іще більше проломилася границя між фізикою і математикою: обі ці ділянки майже злучилися.

Приклад фізики найзамітніший, бо це одна з нечисленних досі наукових галузей, що наскрізь просякла математикою.

У кінотеатрі.

Пані обертається до пана, що сидить позад неї у кіні, і питається:

— Може вам перешкаджає перо мого капелюха?

— Ні, бо той пан, що сидів тут передтим, вже відтяв це перо!"

Сиве волосся.

— Олена геть посивіла!

— Певно з журби.

— Так, вона не має вже грошей, щоб фарбувати собі волосся.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

АНСОНІЯ, КОНН.

З ювилею на сиротинець у Стрию.

Дня 24. жовтня ц. р. громадяни Василь і Марія Шурани обходили у свому домі 10-літній ювилей свого подружого життя. Наші ювиляти є добре знані в цій околиці. Гром. Шуран був три рази делегатом на конвенцію У. Н. Союзу. Крім того він є добрим українським патріотом та добрим батьком родини. Він також займає гарний уряд серед американців, бо є комісаром здоровля, як теж офіцером поліції. Його дружина є довголітньою членицею і предсідницею відділу Союзу Українок ч. 38 в Ансонії, Конн.

Зібрані гості побажали ювилятам усього добра і при веселій забаві не забули про рідний край, про бідні сироти у старім краю. Гром. Т. Захаревич забрав слово і закликав до збірки, яка принесла $7.50. Збіркою занялася донечка ювилятів, Стефа. Зложили по $1: В. Шуран, Т. Захаревич, В. Панас, П. Гук, І. Скотецький, І. Пиріг; по 25 ц.: Сара Бодин і Фльоренція Глюз.

Теодор Захаревич.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, ПА. Й ОКОЛИЦІ!

Повідомляємо відділи У. Н. Союзу в Філядельфії, Милвил, Віллямставн, Н. Дж., Вілмінгтон, Честер, Бріджпорт, Брістол, Котсвил, Фініксвил, Френкфорд і Трентон, що:

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 7-ГО ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1937 РОКУ

В ГОДИНІ 1-шій ПОПОЛУДНІ відбудуться в Домі Укр. Амер. Горожан, 847 Норт Френклін вул. в Філядельфії, Па., ДУЖЕ ВАЖНІ

ОРҐАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ В СПРАВАХ У. Н. СОЮЗУ

І ТЕПЕРІШНЬОЇ ОРҐАНІЗАЦІЙНОЇ КАМПАНІЇ.

На ті збори приїде гол. предс. У. Н. Союзу МИКОЛА МУРАШКО і гол. секр. Д. ГАЛИЧИН. — На ті збори повинні прийти предсідники, секретарі, касієри і делегати з минулої конвенції Філядельфійських відділів і вимінених місцевостей. — Збори скликає і до співучасти запрошує гол. радний У. Н. Союзу з Філядельфії, Па., СТЕФАН СЛОБОДЯН.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ЛІТЛ ФОЛС, Н. Й.

25-літній ювилей тов. Запорозька Січ, від. 330 У. Н. Союзу.

Дня 17. жовтня б. р. відсвяткувало тов. Запорозька Січ, від 330 У. Н. Союзу, 25-літній ювилей свого існування. Свято розпочалося Службою Божою і панахидою за померлих членів товариства. Богослуження відправив місцевий священик о. Іван Шнурик, що виголосив принагідну проповідь, взиваючи вірних у ряди нашої найкращої і найбагатшої інституції — У. Н. Союзу.

По богослуженні зійшлися члени товариства, гості з околиці та представники міста на чолі з посадником на спільний бенкет до Українського Народнього Дому. Простора саля не вмістила всіх присутніх гостей, тому треба було заставляти додаткові столи. Бенкет розпочав предсідник товариства, М. Русин, відповідною промовою. Витаючи гостей, він попросив місцевого священика розпочати бенкет молитвою, а потім покликав на тостмайстра молодого, тут родженого, члена товариства, Михайла Франкова. Тостмайстер пояснив ціль свята по українськи й англійськи і уділив голосу посадникові міста, Джанові Б. МкҐвайрові, котрий у довшій бесіді висказався надзвичайно похвально про українців та нашу молодь. Наша молодь мала нагоду переконатися з уст бесідника, що тільки солідною працею, гарною поведінкою та примірним життям зможе добути собі відповідні становища, а свому народові честь, славу та здійснення ідеалів своїх славних батьків. Присутні прийняли бесіду посадника гучними оплесками. Основник і перший урядник, Франко Скібінський, переповів історію заложення цього товариства тому двадцять пять літ, котре тоді складалося з самих молодих хлопців, між котрими він був найстарший, маючи 23 роки. Нас не знали, казав він, хто ми і якої нації. Нас називали австріяками, мадярами, ґаліціянами, а остаточно козаками, як побачили наші січові вправи, походи містом та гарне примірне життя. Сьогодні, говорив бесідник, нас знають як українців, статочних і примірних громадян. Завдяки цьому товариству ми зорганізували гарну громаду і маємо свій Український Народній Дім, в котрім старші й молодші гуртуються для продовження нашої праці для визволення українського народу зпід чужих займанщин. Рясні оплески були доказом, що присутні зрозуміли виводи бесідника. Дальше промовляли судья Джан Дж. Донован і Дениел В. Рірдон, переплітаючи свої бесіди жартами та влучними заміткамі про наш народ і 25-літню працю в місті і для міста.

За тим виступили українські дівчата і відспівали кілька українських пісень, а потім наступили українські танці, яких значіння пояснив Іван Копаншин. Стефан Максимів відспівав кілька українських пісень, які так захопили присутних, що мусів співати ще наддатки. М. Паламар, секретар тов. Запорозька Січ, подав повний звіт діяльности товариства за 25 літ праці і взивав молодь у ряди товариства, щоби продовжувати розпочату працю.

Святочну бесіду виголосив Роман Слободян, головний фінансовий секретар-касієр У. Н. Союзу. В майже годинній бесіді, переплітаній гумором та вмісними прикладами з життя нашої еміграції, впровадив присутніх у надзвичайно гарний настрій. Він переповів історію У. Н. Союзу, його працю і значіння для визвольних змагань українського народу правити самим собою на своїх рідних землях, як теж подав вказівки, що може і що повинна зробити наша, тут роджена молодь сама для себе і для пошанування ідеалів та праці своїх батьків. Я певний, що бесіда нашого головного урядника не пропаде між нашим громадянством, бо вона вже скріпила на дусі нас старших, а молодим подала вказівки, якими шляхами йти для здобуття надежного їй становища. Я певний, що коли й були які сумніви і знеохочення між нашими людьми, то це все пропаде і наше товариство збільшить ряди молодими, тут родженими нашими дітьми.

Дальше промовляли: П. Ликтей і Т. Стриек; останній попросив до збірки на українські цілі. Тут забрав ще раз слово Р. Слободян і пояснив значіння Рідної Школи й українських інвалідів і піддержав думку свого передбесідника до збірки на поміч рідному краєві. Збірка принесла $26. Зложили: тов. Запорозька Січ, від. 330 У. Н. Союзу, $5; по $1: Р. Слободян, М. Русин, Т. Стриек, М. Рапан, І. Погорецький о. І. Шнурик, І. Окрепкий, М. Гавдида і М. Паламар. Дрібними жертвами зложено $12. Разом $26. Жертви вислано до краю через Обєднання з призначенням: на Рідну Школу $13 і на інвалідів $13.

При кінці забрав ще слово о. І. Шнурик, взиваючи до праці і єдности. Закінчено це свято відспіванням „Ще не вмерла Україна" і „Май контрі". Місцева преса подала гарний і обширний опис свята.

М. Паламар.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

В. С. — Ваша стаття на тему "HOMO ANIMAL SOCIALE" цікава, але написана затяжко для пересічного читача. Будьте ласкаві при нагоді порушити цю тему в приступнішій формі.

Союзовець. — Найкраще буде для справи, коли Ви те все, що написали, повторите отверто в громаді. Але ледви чи це поможе. Це вже люди на наче з тамтого світу. Коли такі справи видвигається в часописі, то треба підписуватись повним імям.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ПИТАННЯ І ВІДПОВІДИ ПРО СУСПІЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Питання: Я живу у Флориді, але моє фактичне місце замешкання є у стейті Ню Йорк. Чи можу діставати пенсію на старість, хоч моїх трое дітей мене вдержують?

Відповідь: Пенсії виплачують тільки на випадок крайньої потреби та після переведення точного слідства. Старі люди, що мають дітей, котрі є всилі їх удержувати, не вважаються управнені до пенсій. За законами в більшості стейтів, включно з Ню Йорком, син або незамужна дочка відповідають за вдержання родичів, але тільки тоді, коли їх фінансовий стан на це дозволяє. Коли діти не всилі зложити такої суми, щоб рівнялась висоті пенсії, тоді стейт платить ріжницю. Наприклад, у стейті Ню Йорк пересічна пенсія виносить від $30 до $40 на місяць; а коли, скажім, діти зложать яких $24 на місяць для вдержання свого родича, тоді стейт доплачує до одної зо згаданих сум.

Питання: Я бажав би довідатись, чи маєток того, хто дістає пенсію старих літ, переходить на власність стейту після його смерти?

Відповідь: Ми моглиб дати вам докладну відповідь, якби ви були згадали, в котрім стейті дістаєте, чи сподіваєтеся діставати пенсію. Стейтові закони про пенсії дуже ріжняться щодо скількости маєтку апліканта на пенсію старих літ. Деякі стейти не дадуть пенсії так довго, аж поки аплікант не перепише все своє майно на власність стейту. Інші стейти платять пенсії та дозволяють на посідання майна вартости $3,000, або навіть більше. Закони багатьох стейтів обдовжують усі маєтки пенсіонара на таку суму, яку він одержить, а в додатку процент від трьох до пятьох відсотків. У деяких інших стейтах обдовжують майно крім земельних наділів (гомстедів), а ще інші обдовжують маєтки, що представляють вартість більшу як дві чи три тисячі долярів.

Питання: Я виконую працю вдома і дістаю заплату від штуки. Чи мої заробітки треба реєструвати на мому конті суспільного забезпечення?

Відповідь: Так, їх треба реєструвати. Робітники, котрі виконують індустріяльну працю від штуки у свому помешканні, працюють для підприємства таксамо як ті, котрі виконують роботу у фабриці. Вони та їх працедавці мусять платити такси за приписами закону про суспільне забезпечення.

Питання: Чи закон про суспільне забезпечення передбачає кари за неплачення такси від робітничих заплат?

Відповідь: Так. Коли такси не заплатиться на час, то треба платити гривну, а саме по пів відсотка кожного місяця, або щість відсотків на рік. Кара збільшається тоді, коли підприємець не заплатить такси після того, як дістане упімнення від податкового бюра.

Питання: Де може малий підприємець, котрому не ясне значіння деяких приписів закону суспільного забезпечення, дістати достовірні інформації?

Відповідь: У таких випадках треба звертатись до найближчого федерального податкового уряду. Їх обовязком є, між іншим, подавати поради та поміч у справі вияснювання та полагоди тих питань.

Питання: Я чув, що можна дістати федеральну підмогу на заведення електрики в сільських округах. Які є вимоги для одержання такої помочі й хто завідує тими справами?

Відповідь: Уряд фінансує такі проекти тільки тоді, коли цього забажає щонайменше 150 будучих консументів, що живуть на просторі не меншім як 50 квадратових миль. Коли окружні збори викажуть значне заінтересування електрифікацією і щонайменше 150 власників фарм або мешкальних домів підпишуть петицію, тоді можна вислати відповідну аплікацію на таку адресу: **Rural Electrification Administration, Washington, D. C.**

Питання: Я працюю на проектах В. П. А., але мені пропонують приватну роботу, Якби я на таку працю пішов, а опісля її стратив, чи можу знов дістати роботу на проектах В. П. В.?

Відповідь: Адміністрація Поступу Праці нераз заявляла, що коли людина, будучи на списку В. П. А., прийме працю у приватній індустрії, а опісля стратить її не з власної вини, є знов управнена на роботу В.П.А., коли дальше потребує помочі. З другого боку, коли людина на допомоговій праці відкажеться приняти приватне заняття на відповідних умовак щодо заробітку та годин праці, буде теж виключена з допомогової праці на проектах В.П.А.

ФЛІС.

На вечерницях.

— Подивися на того старого Галузку, як він знаменито бавиться! А я все думала, що він ворог жінок.

— Він і є ворог жінок — одначе його жінка осталася нині вдома...

—o—

Відпустка.

— Ви вже знову по відпустку? Я тепер справді цікавий, що ви за свіжу причину вишукаєте по тім, як ви вже чотири рази в тім році на похорон дідуня їздили? .

— Бабуня знов віддалася, .

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ. (3)

Поставивши всіх своїх воїнів на „позір", Тарзан приказав їм: „Вперед, мої вазіри. Смерть підступним кавуру!" Чорні повторили хором його слова: „Смерть підступним кавуру!" Кожний з них ці слова ще кілька разів повторяв собі в серці, щоб заглушити страх, який він мав перед тими кавуру. Та всетаки кожний з них присягався, що з Тарзаном піде і на смерть.

В той час, коли Тарзан зо своїми вазірами пустився в дорогу, далеко в іншому місці великий літак опускав летунський майдан з напрямком до дикої Африки. Цивілізація поборола всі небезпеки. Людина тепер не вязалася ні залізничими шляхами, ні битими гостинцями, ні водними дорогами. З величезною скорістю літак поборював простір.

У тім літаку сиділа жінка, Джейн, якої гадки були скупчені на особі Тарзана. Вона безмірно любила його. Вони обоє разом виростали, і разом ділили дитячі пригоди. Вже як малі діти вони мріяли дістатися колись у дикі околиці Африки і зажити первісним життя. Згодом Тарзан осягнув свої мрії, а тепер Джейн, поспішала, щоби прилучитись до нього.

З приємними гадками пані Джейн уявляла собі стрічу зо своїм приятелем. Ця стріча мала відбутися серед африканських нетрів, у дикій, але повній чару природі. Вона надіялася, що ця подорож принесе їй незмірне щастя. Вона не уявляла собі, що воно випаде трохи інакше і що прийдеться їй зазнати жахливих пригод. Та тепер їй не хотілося снувати чорних гадок.

— Я йду все вчасно спати — каже пані Кудкудакська — одначе мій чоловік грає до пізної ночі на фортепяні.

— І це вам не перешкаджає? — дивується приятелька.

— Ні, зовсім ні, він грає у каварні.

—o—

Радість.

В партеровім вікні панства Тарабанів появилось уранці таке оголошення: „Фортепян на продаж!" Ще не висіло оголошення навіть доброї пів години, як на сусіднім вікні появився величезний напис: „Славно"!